

A predátor publikálás nem határozható meg feketén-fehéren¹

Sasvári Péter²

Link: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.30901.45284>

A predátor publikálás természete és mértéke erősen vitatott. A viták során azonban gyakran a folyóiratok és kiadók predátor vagy nem predátor jellegű meghatározására összpontosítanak. Kyle Siler amellet érvel, [1] hogy a kifogásolható gyakorlatot folytató publikálás a tevékenységek széles spektrumát öleli fel, és ha elfogadjuk ezt a bizonytalanságot, akkor jobban megérthetjük, és értékítéleteket alkothatunk arról, hogy a tudományos kommunikációban mit jelent a jó gyakorlat folytatása.

Bevezetés

A predátor publikálás szakmai problémát jelent a tudósok és intézményeik, valamint szélesebb körű [társadalom számára](#). [2] Ahogyan ezek a folyóiratok elszaporodtak, előtérbe került a jó gyakorlatot folytató tudomány fogalmáról szóló vita, amelynek középpontjában a [predátor és a nem predátor publikációk meghatározására és elkülönítésére](#) [3] tett kísérletek állnak. Tekintettel azonban a tudományos publikálás összetettségére – és arra, hogy mi jelenti a [jó gyakorlat folytatását](#) [4] – kihívásnak bizonyult a konkrét meghatározás megalkotása. A megkérdőjelezhető tudományos folyóiratokban a szabályszerűtlenség típusai, kombinációi és fokozatai jelentős változatosságot mutatnak, ami végső soron felveti a kérdést: lehetséges-e meghatározni a kifogásolható gyakorlatot folytató publikálást ilyen bináris módon?

Predátor publikálási hiba vagy jellemző?

Számos nyílt hozzáférésű üzleti modell egyik legfontosabb jellemzője a cikkfeldolgozási díj (Article Processing Charge – APC) alkalmazása. Ennek értelmében a kiadók ahelyett, hogy általában számított előfizetési díjat kapnának, minden egyes közzétett cikk után díjazásban részesülnek. Ez a kevésbé lelkiismeretes kiadók számára „predátor” jellegű ösztönzést jelent a cikkek gyors és megfelelő minőségellenőrzés nélküli közzétételére, mivel a visszautasított cikkek felemésztik a kiadó erőforrásait, bevételt azonban nem hoznak.

Kritizálhatjuk a neves folyóiratok magas díjait, de soha nem bélyegeznénk őket „predátornak”, még akkor sem, ha lehet, hogy üzleti modelljük gazdasági szempontból kizsákmányoló.

¹ Az alábbi közlemény a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar gondozásában megjelenő **Államtudományi Hírlevél** Tudományos sarok rovatában jelent meg. A korábbi hírlevelek elérhetőek az alábbi honlapon keresztül: <https://antk.uni-nke.hu/kutatas-tudomanyos-elet/allamtudomanyi-hirlevel/allamtudomanyi-hirlevel-2023>

Az oktatási anyagnak szánt tanulmány **There is no black and white definition of predatory publishing**, <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2020/05/13/there-is-no-black-and-white-definition-of-predatory-publishing/> alapján készült.

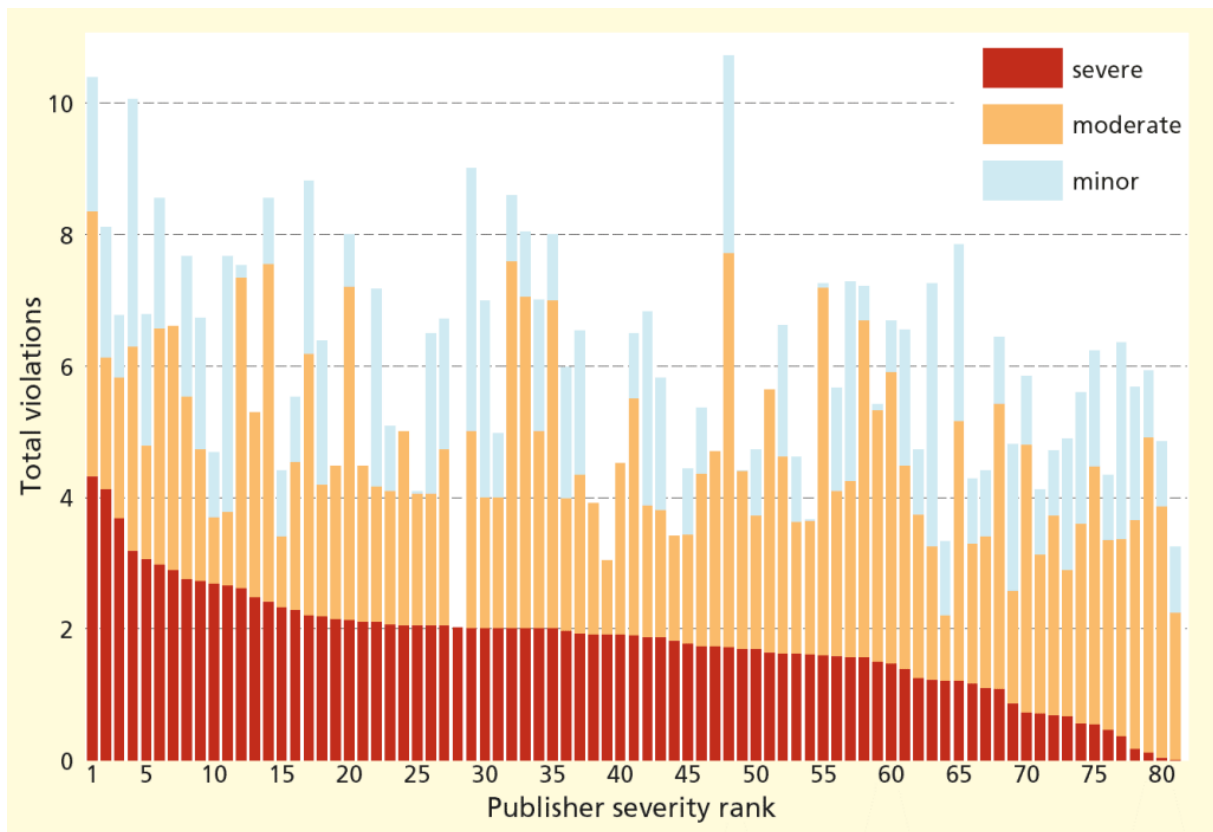
² Egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közszervezési és Infotechnológiai Tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: Sasvari.Peter@uni-nke.hu

Ez a „predátor” jellegű ösztönző struktúra egyedülálló módon az alacsony és közepes státuszú Open Access (OA) folyóiratokra jellemző. Ezzel szemben a tekintélyes, nyílt hozzáférésű kiadók és folyóiratok megkapják azt az előnyt, hogy a szelektivitás és az érték fogalma pozitívan kapcsolódnak egymáshoz. A magas visszautasítási arányok, ha nem is mindig minőséget, de a tekintélyes folyóiratoknak és kiadóknak árképzési hatalmat biztosítanak. Így kritizálhatjuk a neves folyóiratok magas díjait, de soha nem bélyegeznénk őket „predátornak”, még akkor sem, ha lehet, hogy üzleti modelljük gazdasági szempontból kizsákmányoló.

Világosan látszik, hogy a predátor publikálás meghatározása szubjektív elemet tartalmaz, ha megfigyeljük, hogy a gazdasági kizsákmányolás más üzleti modellekben is létezhet. Ilyenek például a „fontos szerződés” [big deal] típusú előfizetések, amelyek arra kötelezik az egyetemeket, hogy [ritkán használt](#) [5] folyóiratokra fizessenek elő. A [predátor árképzés](#) [6] és a [predátor hitelezés](#) [7] analóg fogalmi etikátlan és/vagy társadalmilag káros gazdasági magatartás megítélését vonják maguk után. Az etikus gazdasági magatartás megítélése azonban szubjektív és kontextusfüggő. Így az ilyen publikálás meghatározása nemcsak a kiadói magatartás és eredmények *empirikus* megfigyelésén alapulhat, hanem az ideális tudományos normákra és értékekre vonatkozó nézeteken is. Tekintettel a tudományos világban uralkodó egyéni és intézményi értékek széles skálájára, nem meglepő, hogy a predátor publikálással kapcsolatban [heves viták](#) [8] és [politikai manőverek](#) [9] zajlanak.

A predátor publikálás meghatározása

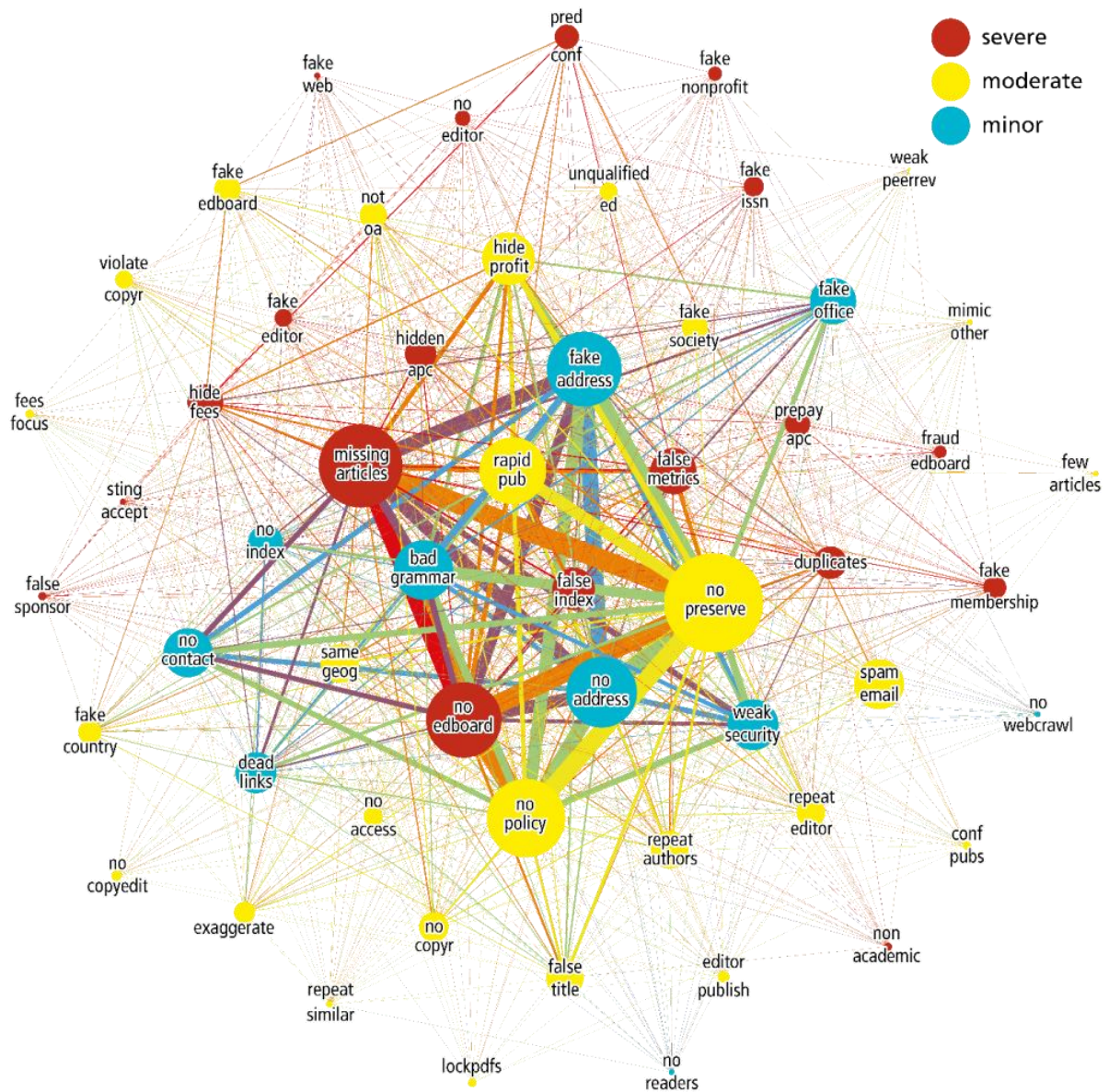
Ennek szemléltetésére elemezték a Cabells Journal feketelistáján szereplő 11 450 folyóiratot, hogy felmérjék a különböző folyóiratok által folytatott predátor jellegű tevékenység eltérő fokozatait, a nyilvánvaló törvénytelen ségek a tudományos normák számos súlyos megsértésével példáitól kezdve – mint például a szerkesztők és az impakt faktorok tisztességtelen megnevezése – a mérsékeltebb vagy kisebb jogsértésekig, mint például a hanyag szövegszerkesztés és a rosszul karbantartott weboldalak. Amint az 1. ábra mutatja, a Cabells feketelistáján szereplő folyóiratok és kiadók széles skálája a predátor gyakorlatok különböző fokozatait mutatja.



*severe= súlyos; moderate= közepes; minor= kisebb

1. ábra: Cabells feketelista átlag a folyóiratok szabályszegéséről (legalább 20 feketelistán szereplő folyóirattal rendelkező kiadók)

Ez felveti a kérdést, hogy a tudományos és szakmai irányítóknak hol és hogyan kellene meghúzniuk a határt a jó és tisztességtelen gyakorlatot folytató között a predátor jellegű tevékenység e széles kontinuumán. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a predátor viselkedésnek különböző típusai és kombinációi vannak. A 2. ábra a Cabells feketelistáján szereplő szabályszegések együttes előfordulási hálózatát szemlélteti, amely a modern tudományos publikálásban előforduló esetek sokféle kombinációját mutatja. A predátor publikálás fokozata és típusai közötti sokféleség és összetettség miatt jelentős kihívást jelent a jó és tisztességtelen gyakorlatot folytató publikálás közötti határvonalak empirikus és normatív megrajzolása.



*severe= súlyos; moderate= közepes; minor= kisebb

2. ábra: A Cabells feketeelistas szabályszegek együttes előfordulási hálózata

A megállapítások pedig rávilágítanak a tudományos publikálásra jellemző jelentős mértékű bizonytalanságra, mivel a kiadó intézmények *között* és *azokon belül is* létezhetnek egyenlőtlenségek, ahol a kiadók különböző minőségű és eltérő gyakorlatot folytató folyóiratokat jelentenek meg, és a folyóiratok publikálnak kiváló, illetve szabályszegek cikkeit is. Tovább bonyolítja a predátor publikálás meghatározását az úgynevezett **szürke folyóiratok és kiadók létezése, amelyek kvázi jó gyakorlatot folytató helyeket foglalnak el a jó és a tisztességtelen gyakorlatot folytatók között.** Az ilyen folyóiratok legitimitása határeset, bizonytalan, vitatott és/vagy kétértelmű. A Frontiers és az MDPI olyan nagy, kizárólag nyílt hozzáférésű kiadók, amelyek vitathatatlanul a szürke publikálás példái. Mindkét kiadó **sikerés** [10] volt az elmúlt években, amit a növekvő cikkfeldolgozási díjak, az új folyóiratok alapítása és a publikációs volumen növekedése is bizonyít. Ugyanakkor mindkét kiadónak szembe kellett néznie az üzleti gyakorlatot érintő kritikákkal és vitákkal, különösen a túlságosan megengedő szakértői értékeléssel és a tudományos funkciók üzleti érdekeknek való alárendelésével kapcsolatban (például [itt](#), [itt](#), [itt](#) és [itt](#)). [11], [12], [13], [14]

A bizonytalanság kezelése

A tudományos publikálás egyszerre szakmai és gazdasági tevékenység; a jó gyakorlat folytatását az erősíti, ha megfelelő egyensúlyt találunk e két, gyakran egymással versengő eszmény között. A tudományos publikálást akkor tekinthetjük jó gyakorlatot folytatónak, ha tudományos funkciókat nem szorítják ki a gazdasági érdekek. Mivel a cikkfeldolgozási díjon alapuló publikálásban a szelektivitás és a minőségellenőrzés költséges, számos alacsonyabb státuszú kiadó kiszolgáltatót a predátor stigmának.

A szakértői értékelés szerepe kulcsfontosságú ebben a kérdésben. Annak ellenére, hogy a szakértői értékelés alapvető fontosságú a folyóirat minőségének szempontjából, gyakran átláthatatlan tevékenység, és a folyóirat márkája működik a [minőség és a megbízhatóság jeleként](#). [15] A helyzetet bonyolítja, hogy egyes predátor folyóiratok látszólag végeznek [valamilyen szakértői értékelést](#), [16] míg mások nem. A nagy, nyílt hozzáférésű kiadók által alkalmazott, különböző szakértői értékelési normák körül is zűrzavar uralkodik. A probléma megoldásának egyik eszköze a [nyílt szakértői értékelés](#) [17] szélesebb körű alkalmazása lenne, amely a szakértői értékelés minőségének bemutatására és a tisztességtelen gyakorlat leleplezésére szolgálna.

Összegzés

A tudósoknak és a kiadóknak is komoly érdeke fűződik a predátor publikálás meghatározásához. A tudósok és intézményeik számára az ilyen meghatározások intellektuális szempontból jó gyakorlatot és szakmai elismerést biztosítanak a felvétel, a kinevezés és az előléptetés szempontjából. Eközben a nagy múltú és a feltörekvő kiadók egyaránt versenyeznek a piaci részesedésért a több milliárd dolláros tudományos publikálás iparágában. A tudományos életben az egyéni és intézményi értékek jelentős változatosságot mutatnak. Hasonlóképpen, a predátor és kvázi predátor kiadók is a gyakran sajátos piaci rések összetett sokféleségét mutatják. Így nem meglepő, hogy a tisztességtelen gyakorlatot folytató publikálással kapcsolatos viták gyakran ellentmondásosak. Ha azonban a tudományos intézmények nem foglalkoznak megfelelően ezzel a kérdéssel, annak [kellemetlen következményei](#) [18] lehetnek. A nyilvánvaló fekete-fehér esetek (például [ez](#), [ez](#), [ez](#) és [ez](#)) [19], [20], [21], [22] értékelése viszonylag egyszerű. Sokkal nagyobb és mélyrehatóbb kihívást jelent, hogy a tudósok, könyvtárosok és intézményeik hogyan kezelik a szürke számos árnyalatát, és hol húznak gazdasági és szakmai határokat a jó és tisztességtelen gyakorlat között a modern publikálásban.

Felhasznált irodalom

- [1.] Kyle Siler (2023): There is no black and white definition of predatory publishing, <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2020/05/13/there-is-no-black-and-white-definition-of-predatory-publishing/>
- [2.] Subhra Priyadarshini (2018): India targets universities in predatory-journal crackdown, But academics say government incentives to publish are part of the problem, Nature 560, 537-538, <https://doi.org/10.1038/d41586-018-06048-2>
- [3.] Agnes Grudniewicz, David Moher, Kelly D. Cobey, Gregory L. Bryson, Samantha Cukier, Kristiann Allen, Clare Ardern, Lesley Balcom, Tiago Barros, Monica Berger, Jairo Buitrago Ciro, Lucia Cugusi, Michael R. Donaldson, Matthias Egger, Ian D. Graham, Matt Hodgkinson, Karim M. Khan, Mahlubi Mabizela, Andrea Manca, Katrin Milzow, Johann Mouton, Marvelous Muchenje, Tom Olijhoek, Alexander Ommaya, Bhushan Patwardhan, Deborah Poff, Laurie Proulx, Marc Rodger, Anna Severin, Michaela Strinzel, Mauro Sylos-Labini, Robyn Tamblyn, Marthie van Niekerk, Jelte M. Wicherts, Manoj M. Lalu (2019): Predatory journals: no definition, no defence, Nature 576, 210-212, <https://doi.org/10.1038/d41586-019-03759-y>
- [4.] Mark C. Suchman (1995): Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches, Academy of Management Review Vol. 20, No. 3, <https://doi.org/10.5465/amr.1995.9508080331>
- [5.] Fei Shu, Philippe Mongeon, Stefanie Haustein, Kyle Siler, Juan Pablo Alperin, Vincent Larivière (2018): Is It Such a Big Deal? On the Cost of Journal Use in the Digital Era, College and Research Libraries, <https://doi.org/10.5860/crl.79.6.785>
- [6.] Predatory pricing, https://en.wikipedia.org/wiki/Predatory_pricing
- [7.] Predatory lending, https://en.wikipedia.org/wiki/Predatory_lending
- [8.] Martin Paul Eve, Ernesto Priego (2017): Who is Actually Harmed by Predatory Publishers? tripleC 15(2): 755-770, <https://doi.org/10.31269/triplec.v15i2.867>
- [9.] Paul Basken (2017): Why Beall's List Died — and What It Left Unresolved About Open Access, <https://www.chronicle.com/article/why-bealls-list-died-and-what-it-left-unresolved-about-open-access/>
- [10.] Dan Brockington (2019): MDPI Journals: 2015-2018, <https://danbrockington.com/2019/12/04/an-open-letter-to-mdpi-publishing/>
- [11.] Martin Enserink (2015): Open-access publisher sacks 31 editors amid fierce row over independence, <https://doi.org/10.1126/science.aac4629>
- [12.] Jop De Vrieze (2018): Open-access journal editors resign after alleged pressure to publish mediocre papers, <https://doi.org/10.1126/science.aav3129>
- [13.] Update – Publish AND perish: how the commodification of scientific publishing is undermining both science and the public good, 2018, <https://transformativelearning.education/2018/12/04/publish-and-perish-how-the-commodification-of-scientific-publishing-is-undermining-both-science-and-the-public-good/>
- [14.] My collapse of confidence in Frontiers journals, 2015, <https://deevybee.blogspot.com/2015/06/my-collapse-of-confidence-in-frontiers.html>
- [15.] Freda B. Lynn (2014): Diffusing through Disciplines: Insiders, Outsiders, and Socially Influenced Citation Behavior, Social Forces, Volume 93, Issue 1, Pages 355–382, <https://doi.org/10.1093/sf/sou069>
- [16.] Richard Van Noorden (2020): Hundreds of scientists have peer-reviewed for predatory journals, Nature, <https://doi.org/10.1038/d41586-020-00709-x>
- [17.] Dalmeet Singh Chawla (2019): Rare trial of open peer review allays common concerns, Nature, <https://doi.org/10.1038/d41586-019-00500-7>

- [18.] Jeremiah M. Allen, Curtis Eaton, Andrew Irvine (2020): Opinion: Thompson Rivers University administrators fiddling while their school burns, <https://vancouversun.com/opinion/op-ed/opinion-thompson-rivers-university-administrators-fiddling-while-their-school-burns>
- [19.] Ryan F. Mandelbaum (2020): Sketchy Science Journal Publishes Article Titled 'What's the Deal With Birds?', <https://gizmodo.com/sketchy-science-journal-publishes-article-titled-whats-1842924936>
- [20.] Jeffrey Brainard (2019): U.S. judge rules deceptive publisher should pay \$50 million in damages, <https://www.science.org/content/article/us-judge-rules-deceptive-publisher-should-pay-501-million-damages>
- [21.] Scientist puts his dog on the editorial boards of seven predatory journals as proof of their negligence, 2017, <https://boingboing.net/2017/11/20/predatory-journals.html>
- [22.] Joseph Stromberg (2017): "Get Me Off Your Fucking Mailing List" is an actual science paper accepted by a journal, <https://www.vox.com/2014/11/21/7259207/scientific-paper-scam>